

Діджиталізація судової товарознавчої експертизи в умовах воєнного стану

Ольга Донцова

головна судова експертка лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4828-5450>, e-mail: olgadoncovan@ukr.net

Олег Михальський

завідувач лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, e-mail: mix3103@ukr.net

Висвітлено сучасні форми діджиталізації судової товарознавчої експертизи в умовах воєнного стану.

Ключові слова: діджиталізація; товарознавча експертиза; воєнний стан.

Digitalization of Forensic Commodity Examination Under Martial Law

Olha Dontsova, Oleh Mykhalskyi

The paper highlights current forms for digitalizing forensic commodity examination under martial law.

Keywords: digitalization; forensic commodity examination; martial law.

Діджиталізація в судовому товарознавстві — це вдосконалення експертної практики, зокрема оцінних процедур, за допомогою інформаційних технологій, а саме: автоматизації організації призначення, проведення судової товарознавчої експертизи та оцінювання її результатів відповідно до чинного законодавства; здебільшого вимушений перехід із режиму офлайн у режим онлайн щодо отримання вихідних даних щодо визначальних характеристик об'єктів

дослідження та отримання цінової інформації.

Опосередковано виробництво товарознавчих експертиз зростає за рахунок оптимізації HR-процесів, упровадження єдиної бази обміну методичними матеріалами в електронній версії та способів їх застосування з метою підвищення якості та прискорення проведення судових товарознавчих експертиз.

Експертам та замовникам експертиз доволі зручно застосовувати

Google з метою отримання необхідної інформації для товарної ідентифікації та опису об'єктів дослідження. Вихід в онлайн дає експертам-товарознавцям доступ до загальнонаціонального та міжнародного ринку. Переваги онлайн полягають у такому:

- швидкість старту: отримання товарних характеристик та цінової інформації в кілька кліків;
- вартість: пошук цінової інформації за даними інтернет-магазину з базовими функціями можливий безкоштовно або майже безкоштовно;
- підвищення довіри: присутність онлайн підвищує довіру до офлайн інформації продавця та дає змогу візуалізувати отримані результати після проведення адекватного маркетингу;
- збір додаткової інформації; особливості формування споживчих властивостей певного товару на умовах тенденцій сучасного ринку;
- можливість виходу на вузько спрямовані спеціалізовані ринки для проведення адекватного маркетингу морально застарілих, нових та унікальних товарів та товарів, виготовлених за індивідуальним замовленням.

За рахунок діджиталізації значно покращується та стає більш гнучким процес виконання судових товарознавчих експертиз із метою визначення якості та вартості товарів і послуг, які пропонуються на ринку України та за її межами. Діджиталізація безпосередньо впливає на такі компо-

ненти якості виконання експертизи: лояльність замовників дослідження, клієнтський досвід (технології покращують хід експертного дослідження через різні інструменти), якість та ціна (застосування на виробництві розумних сенсорів та інтернет-ресурсів дає змогу вносити корективи у процес судових товарознавчих експертиз, що підвищує якість отриманих результатів, отже, впливає на якість отримання безпосередньо самих доказів у справі. До того ж автоматизація знижує собівартість експертизи, чим впливає на престижність, конкурентоспроможність експертної установи, де виконуються судові товарознавчі експертизи).

Розгляд актуальних проблемних питань на останніх засіданнях секції судової товарознавчої експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Мін'юсті України в режимі онлайн свідчить, що до цього часу повною мірою не усунено проблему методичного регулювання оцінювання товарів гуманітарної допомоги.

Під час проведення численних експертиз із оцінювання певних груп товарів ставилися запитання з визначення якості та вартості наданих на дослідження товарів гуманітарної допомоги. Проблема вирішення цих питань полягає саме в ідентифікації такої продукції з маркуванням іноземною мовою. У методичних матеріалах, які раніше застосовувалися в експертній товарознавчій практиці, продовольча продукція, маркована іноземною мовою, вважалась такою, що не задо-

вольняє за реквізитами маркування вимогам ДСТУ та законодавству України й реалізації на території України не підлягає. Але під час дії воєнного стану ситуація на ринку певних видів продовольчих та непродовольчих товарів, машин, обладнання, сировини змінилась, реалізація певних видів імпортованих товарів із маркуванням іноземною мовою стала можливою за умов, наведених у законних та підзаконних актах, зокрема в Постанові Кабміну України від 09.03.2022 р. № 234 (зі змін. та допов.) «Про заходи щодо забезпечення в умовах воєнного стану безперебійного постачання імпортованих харчових продуктів і кормів»; у Законі України від 15.03.2022 р. № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України» та інших законодавчих актах України щодо дії норм на період воєнного стану. У справах про незаконний обіг гуманітарної допомоги, а саме у справах із обставинами злочину про привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем будь-які із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 185—187, 189—191, 262 Кримінального кодексу України, або за попереднім зговором групою осіб, у великих розмірах тощо правоохоронні органи звертаються до експертних установ із проханням провести товарознавчі дослідження споживчих товарів, машин, обладнання, сировини та інших товарів із гуманітарної допомоги.

У багатьох випадках відсутність методичних матеріалів із цього акту-

ального питання перешкоджає судовим експертам-товарознавцям у скорочені терміни провести такого роду товарознавчі дослідження.

Так, за практичним досвідом експертів-товарознавців ННЦ ICE буде уперше розроблено алгоритм визначення ринкової вартості гуманітарних товарів із урахуванням експертного прийому, який полягає в застосуванні методу масового оцінювання, а саме у визначенні загальної вартості майна, із застосуванням стандартної методології та стандартного набору вихідних даних за допомогою технологічних інновацій. Сьогодні перед експертами постає задача визначення ринкової вартості великої кількості товарів іноземного походження. До того ж таку оцінку проводять зазвичай в умовах доволі обмеженого терміну (а подекуди й вихідних даних), проте вона потребує достатньо високого рівня достовірності та точності.

Саме діджиталізація допоможе у розв'язанні цієї проблеми та інших актуальних проблем, зокрема, за визначення збитків, спричинених власникам майна в результаті бойових дій.

Перелік джерел посилання

1. Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отрим. або підтверд. кваліф. суд. експерта / Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремянта ін. Харків, 2016. С. 246—301. URL: <https://expertize-journal.org.ua/attachments/article/924/ose.pdf> (дата звернення: 16.10.2024).

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 16.10.2023).
3. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: затв. пост. Кабміну України від 10.09.2003 р. № 1440 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.10.2024).
4. Методика визначення вартості майна. Реєстраційний код № 12.1.15. С. 21—32.
5. Що таке діджиталізація. URL: <https://webcase.com.ua/uk/blog/didzhitalizacija-biznesa/Text> (дата звернення: 14.10.2024).
6. Донцова О. С. Особливості проведення товарознавчої експертизи з оцінки товарів гуманітарної допомоги. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності* : мат-ли засід. № 7 пост. діючої міжнар. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 29.03.2024). Кропивницький, 2024. С. 335.